

Treść

Od autora 9

TANIEC W SPOŁECZEŃSTWACH NAJSTARSZYCH 11

Wiadomości wstępne 11

Początki tańca 11 Źródła informacji 11

Taniec w okresie wspólnoty pierwotnej 13

Młodsza epoka kamienna (neolit) 14 Ustrój rodowy 15

Taniec we współczesnych kulturach prymitywnych 16

Charakterystyka prymitywu tanecznego 17

Magiczne podłoże tańca 17 Pierwiaszek ekstatyczny 17 Społeczne znaczenie tańca 17
Zespolenie z innymi sztukami 17 Prostota form 17 Przewaga rytmu w akompaniamencie 18

Typy tańców prymitywnych 18

Tańce związane z czynnościami produkcyjnymi 18 Tańce związane z wierzeniami religijnymi 19 Tańce plemienne 20

TANIEC W KRAJACH DALEKIEGO WSCHODU 22

Wiadomości ogólne 22

Źródła informacji 22 Charakterystyka 22

Indie 24

Tańce świątynne 25 Tańce dworskie 25 Mudra i technika taneczna 25 Szkoły i kierunki taneczne 27 Współczesne widowiska taneczne 28 Tańce ludowe 28

Chiny 29

Tańce kultowe 29 Tańce dynastyczne 30 Tańce dworskie 31 Tańce w teatrze chińskim 32 Współczesne widowiska taneczne 33 Tańce ludowe 33

Japonia 34

Legendarne początki tańca 34 Tańce i dramaty kultowe 34 Taniec w teatrze japońskim 35 Tańce gejsz 36 Współczesne widowiska taneczne 37 Tańce ludowe 37

TANIEC W STAROŻYTNOŚCI 39

Starożytny Wschód 39

Egipt 39

Taniec w okresie państwa starego 39 Taniec w okresie państwa średniego 41 Taniec w okresie państwa nowego 42 Tańce ludowe 43

Mezopotamia (Babilonia i Asyria) 43

Tańce kultowe 44 Tańce świeckie 44

Palestyna 45

Tańce kultowe 45 Tańce świeckie 46

Fenicja 46

Tańce kultowe 46 Tańce świeckie 46

Starożytna Grecja 47

Charakterystyka 47

Okres kreteńsko-myeński 48

Kreta 48 Mykeny 49

Grecja za czasów Homera 49

Tańce związane z kultem Dionizosa 49 Tańce związane z kultem Apollina 50

Grecja archaiczna 50

Tańce o charakterze wojennym 50 Igrzyska i misteria 51

Grecja klasyczna w okresie państwa ateńskiego 52

Taniec w teatrze greckim 53 Nauczanie tańca 53 Taniec w życiu codziennym 54
Tańce ludowe 55

Okres hellenistyczny 55

Taniec rozrywkowy 55

Starożytny Rzym 56

Charakterystyka 56 Taniec w Etrurii 56 Taniec w okresie królewskiego Rzymu 56
Taniec w okresie republiki 57 Taniec w okresie cesarstwa 58 Taniec w schyłkowym okresie cesarstwa 59

TANIEC W ŚREDNIOWIECZU (V—XV w.) 61

Charakterystyka 61

Średniowieczny Wschód 61

Bizancjum 61

Arabia i Persja 62

Arabia 63 Persja 63

Europa we wczesnym średniowieczu 65

Taniec ludów barbarzyńskich w Europie 65

Celtowie 65 Galowie 65 Germanie 65 Goci 66 Słowianie 66

Taniec w okresie wczesnego chrześcijaństwa	67			
Tańce w kościołach	67	Walka Kościoła z pozostałościami pogaństwa	68	
Początki rozwoju tańca świeckiego	68			
Występy wagantów	69	Kształtowanie ludowych form tanecznych	70	Początki tańca towarzyskiego
	71			
Taniec w okresie rozkwitu kultury feudalnej	72			
(od XI do połowy XV w.)				
Charakterystyka	72			
Pozostałości tańców o podłożu religijnym	73			
Obiady taneczne	73	Święta błaznów	74	Sabaty
			74	Tańce śmierci
Tańce rycerstwa	75			
Wpływy trubadurów	75	Zabawy poturniejowe	76	
Tańce mieszczaństwa	77			
Tańce cechowe	77	Tańce mieczowe	77	Przedstawienia uliczne
Maskarady	78			Włoskie maskarady
Taniec ludowy	79			
Zabawy ludowe	79			
Początki tańców dworskich	80			
Zabawy dworskie	80			
Życie dworskie we Francji	80	Życie dworskie we Włoszech	81	Życie dworskie w Anglii
	81			
Tańce towarzyskie	82			
Dwuczęściowość tańca	82	Basses-danses	83	
TANIEC W OKRESIE RENESANSU (XV—XVI w.)	85			
Charakterystyka	85			
Początki widowisk tanecznych we Włoszech	86			
Maskarady karnawałowe	86	Intermedia taneczne w teatrze	87	Intermedia taneczne w czasie uczt
	87	Commedia dell'arte	88	Nauczyciele tańca
			88	
Początki baletu dworskiego we Francji	89			
Pochody maskaradowe	89	Pierwszy balet dworski	89	Bariery i karuzele
			89	90
Widowiska taneczne w innych krajach Europy	91			
Moreska	91			
Tańce towarzyskie w okresie Odrodzenia	92			
Pierwsze książki o tańcu	93	Kompozycja i stylizacja tańca	93	Pavana
	93		93	Gail-larde
Courante	95	Volta	95	Branle
	95		95	Suita tańców dworskich
mieckie tańce towarzyskie	96	Polskie tańce towarzyskie	97	Tańce hiszpańskie
			97	97
TANIEC W OKRESIE BAROKU (1630—1750)	99			
Rozkwit baletu dworskiego	99			
Charakterystyka	99			
Balety dworskie we Francji	102			
Ballets comiques	102	Ballets à entrées	103	Balety na dworze Ludwika XIII
	102		103	103
Balety na dworze Ludwika XIV	104	Królewska Akademia Tańca	105	P. Beau-champ
	105		105	
Balety dworskie w innych krajach Europy	105			
Anglia	105	Włochy	106	Hiszpania
	105		106	107
Rosja	109	Niemcy i Austria	108	Polska
			108	108
Dworskie tańce towarzyskie XVII w.	109			
Menuet	110	Passepied	110	Bourrée
	110		110	110
Gigue	111	Rigaudon	111	Tambou-rin
	111		111	111
Początki baletu teatralnego we Francji	112			
Przekształcanie się baletu dworskiego w balet teatralny	112			
Komedie baletowe	112	Działalność J.-B. Lully'ego	112	Opery-balety
	112		112	114
galantes	114	Zasady techniki tanecznej	115	Fêtes
			115	
TANIEC W OKRESIE KLASYCZMU (1750—1820)	117			
Rozwój baletu teatralnego	117			
Charakterystyka	117			
Pionierzy nowej sztuki baletowej	118			
Pierwsze sławne tancerki	118	Sławni tancerze XVIII w.	119	Poprzednicy Nover-re'a
	119		119	
Reforma Noverre'a	121			
Działalność J.-G. Noverre'a	121	Zasady Noverre'a	122	Znaczenie pantomimy w ba-lecie
	121		122	123
Realistyczna obserwacja życia	123	Technika taneczna jako środek pomoc-niczny	123	123
	123	Balet jako owoc współpracy artystów	124	Uproszczenie kostiumu balet-o-wego
	124	Uczniowie Noverre'a	125	125
Rozwój baletu teatralnego w innych krajach Europy	125			
Anglia	126	Dania	126	Szwecja
	126		126	127
Niemcy	127	Polska	128	Prywatne ba-lety magnackie
	127		128	128
Teatr dworski Stanisława Augusta	129	Tancerze Jego Królew-skiej Mości	129	129
	129	Rosja	130	Czechy i Węgry
			130	131

Dworskie tańce towarzyskie w XVIII w. 132

Menuet 132 Gawot 132 Musette 133 Allemande 133 Bale publiczne 133

Tańce w okresie rewolucji francuskiej 133

Balet w czasie rewolucji 134

Działalność P. Gardela 134 Balety wędrownie 135 Balet w okresie Konsulatu i Cesarstwa 135

Demokratyzacja tańca towarzyskiego po rewolucji 136

Kontredans 137 Tańce ludowe i mieszczańskie 137 Początki walca 138

Balet teatralny we Włoszech na przełomie XVIII i XIX w. 138

Włoskie próby dramatyzacji baletu 139

G. Angiolini 139 Vigano i jego forma choreodramatu 139 G. Gioia 141

Blasis i początki metodycznej pedagogiki tanecznej 141

Działalność Blasisa 141 Pedagogika Blasisa 142 Zasady techniki tanecznej 143

Zasady baletu klasycznego 143

Wpływy klasycyzmu 143 Elementy ludowe 143 Zasady i estetyka tańca klasycznego 144 Nauka techniki klasycznej 145 Szkoła włoska 145 Szkoła francuska 145 Typy tancerzy 146 Hierarchia stopni baletowych 146

TANIEC W OKRESIE ROMANTYZMU 148

Balet romantyczny we Francji 148

Charakterystyka 148

Początki baletu romantycznego 151

Ch.-L. Didelot 151 Balety z życia wiejskiego 152

Romantyczny repertuar baletowy 152

„La Sylphide” 153 „Giselle” 153 „La Péri” 154 „Esmeralda” 154 Balety o tematyce narodowej 154 Pas de Quatre 155

Słynne tancerki baletu romantycznego 155

M. Taglioni 155 F. Elssler 155 C. Grisi 156

Wybitni tancerze i choreografowie okresu romantycznego 156

F. Taglioni 156 J. Coralli 157 J. Perrot 157 A. Saint-Léon 158

Rozwój baletów narodowych 159

Powstanie baletu narodowego w Rosji 159

Pierwsze balety narodowe 159 Działalność Ch. Didelota 160 Rozwój baletu w Moskwie 161 Kontakty z baletem romantycznym 161 Początki narodowej szkoły rosyjskiej 162 Asymilacja obcych artystów w Rosji 163

Początki baletu narodowego w Polsce 163

Próby organizacji zespołów przy Teatrze Narodowym 164 Balety w stylu klasycystycznym 165 Prądy romantyczne w balecie 165 Balet przy Teatrze Wielkim 166 Działalność R. Turczynowicza 167 Polskie tancerki i tancerze 167 Balety i maskarady 168

Rozwój baletu w innych krajach 168

Dania 168 Szwecja 169 Niemcy 169 Austria 170 Węgry 170 Czechy 171 Ameryka 171

Mieszczańskie tańce towarzyskie XIX w. 172

Kadryl 172 Galop 173 Ecossaise 173 Walc 173 Polka 173

TANIEC W DRUGIEJ POŁOWIE XIX w. 175

Upadek baletu na zachodzie Europy 175

Charakterystyka 175

Balety-divertissements we Francji 176

Balety L. Delibes'a 177 Wstawki baletowe w operach 177 Początki sztuki kabaretowej 178

Monumentalne balety we Włoszech 178

Balety L. Manzottiego 178 Rozwój szkoły włoskiej 179

Rozwój baletu w Rosji i w innych krajach w drugiej połowie XIX w. 179

Rozkwit baletu w Rosji. Okres Petipy i Czajkowskiego 179

Działalność M. Petipy 179 Początki renesansu muzyki baletowej 181 Współpraca Petipy i Czajkowskiego 181 L. Iwanow 181 Muzyka baletowa Czajkowskiego 182 Balety A. Glazunowa 183 Narodowa szkoła rosyjska 183 Inni działacze baletowi 183 Objawy upadku baletu 184

Rozwój baletu w Polsce 184

Rządy obcych baletmistrzów 185 Polskie tancerki i tancerze 186 Taniec w innych formach rozrywki 187

Balet w innych krajach 187

Węgry 188 Czechy 188 Ameryka 189

Tańce towarzyskie w drugiej połowie XIX w. 189

Lansjer 190 Odmiany walca 190 Kotyliion 190 Polka-mazurka 191 Kankan 191

TANIEC NA PRZEŁOMIE XIX i XX w. 193

Działalność pierwszych pionierów 193

L. Fuller 193 Taniec wyzwolony I. Duncan 194 Maud Allan 195 Ruth Saint-Denis 196

Nowe prądy w baletcie rosyjskim 196

Działalność A. Gorskiego 197 Reforma M. Fokina 197 Powstanie grupy baletowej
Diagilewa 200 A. Pawłowa 200 Słynne tancerki i tancerze rosyjscy 201

Przedstawiciele starych tradycji 202

Balet w Polsce 203

Rządy ostatnich obcych baletmistrzów 203 Kontakty z zagranicą 205 Polscy tancerze i tancerki 205

Tańce towarzyskie na przełomie XIX i XX wieku 205

Kompozycje nauczycieli tańca 206 Tańce pochodzenia egzotycznego 206

TANIEC W PIERWSZEJ POŁOWIE XX WIEKU 207

(do końca drugiej wojny światowej)

Balety Diagilewa na zachodzie Europy 208

Charakterystyka 208

Pierwszy okres Baletów Rosyjskich Diagilewa 210

Balety M. Fokina 210 Balety W. Niżyńskiego 213

Przeszczalanie się Baletów Rosyjskich w imprezę międzynarodową 214

Balety L. Miasina 214 Balety B. Niżyńskiej 216 Balety G. Balanchine'a 216 Inni choreografowie 217 Słynni soliści Baletów Rosyjskich Diagilewa 218

Powstanie tańca wyrazistego w Niemczech 219

Rytmika E. Jaques-Dalcroze'a 219 Działalność naukowa R. Labana 221 Taniec wyrazisty Mary Wigman 222 Szkoły tańca wyrazistego 224 Przedstawiciele tańca wyrazistego 224 Artyści niezależni 225 Teatr taneczny Kurta Joossa 226 Repertuar K. Joossa 228

Powstanie tańca nowoczesnego w Ameryce 229

Ted Shawn 230 Zespół Denishawn 230 Doris Humphrey 231 Charles Weidman 232 Martha Graham 232

Balet przy teatrach operowych 234

Formowanie się baletu radzieckiego 234

Organizacja życia baletowego 235

Próby odnowienia repertuaru 236

Wznowienie repertuaru klasycznego 236 Wpływy konstrukttywizmu 236 Poszukiwanie nowej tematyki baletowej 237 Tancerki i tancerze radzieccy 238

Rozwój baletu radzieckiego 238

Radziecki repertuar baletowy 239 Zwrot do tańca ludowego 241 Balety na motywach ludowych 242 Soliści baletu radzieckiego 243

Balet w Polsce 244

Balet Teatru Wielkiego w Warszawie 244 Działalność Piotra Zajlicha 245 Działalność innych choreografów polskich 247 Międzynarodowy Konkurs Tańca w Warszawie 248 Balety w innych teatrach polskich 248 Polska premiera „Harnasi” 250 Rytmika Jaques-Dalcroze'a w Polsce 252

Balety przy teatrach w innych krajach Europy 252

Balet we Włoszech 252 Balet Opery paryskiej 252 Działalność S. Lifara 253 Balet Królewski w Danii 254 Balet Królewski w Szwecji 255 Balet w Niemczech 255 Balet Opery budapesteńskiej 256 Balet w Czechosłowacji 257

Powstanie teatralnych zespołów baletowych w innych krajach 257

Niezależne zespoły baletowe 259

Zespół Idy Rubinstein 260

Balety Szwedzkie 260

Powstanie baletu narodowego w Anglii 262

Vic-Wells Ballet 263 Towarzystwo im. Camargo 263 Klub Baletowy M. Rambert 263 Balet Sadler's Wells 263 Balet Markovej i Dolina 264

Balety Monte Carlo 265

Balety Balanchine'a 265 Balety L. Mianina 265 Rozłam w Baletach Monte Carlo 266 Balet Rosyjski z Monte Carlo 267 Oryginalny Balet Rosyjski 267

Polskie zespoły niezależne 268

Balet Parnella 268 Balet Polski 268 Szkolne zespoły tańca wyrazistego 270

Taniec w Hiszpanii 271

Hiszpańskie tańce narodowe 272 Odrodzenie tańca hiszpańskiego 273

Amerykańskie zespoły baletowe 273

Działalność artystów rosyjskich 273 Pierwsze zespoły amerykańskie 274 Początki działalności G. Balanchine'a w Ameryce 276 Balet Karawana 277 Taniec w rewelach i music-hallach 277

Tańce towarzyskie w pierwszej połowie XX w. 278

Związki z muzyką jazzową 278 Tańce pochodzenia amerykańskiego 279

Bibliografia 281

Spis ilustracji 288
Indeks osób 290
Indeks rzeczowy 302